

Diskuse

Príspevky otišténé v této části nemusí nutně vyjadřovat stanovisko redakce.

Školní inspekce ano, ne, jak?

Pavel Dombrovský

Fundovaně pojaté články předních pedagogů v Pedagogické orientace dosud opomíjely skutečnost, že ve školském systému působí krom mnoha jiných a jistě zásadnějších faktorů také kontrolní (inspekční) orgány. Ačkoliv určitá struktura se v posledních letech na základě platné legislativy vytvořila, domnívám se, že na základní tři otázky uvedené v nadpise tohoto příspěvku nebyly odpovědi prozatím sjednoceny.

V současné době existují na základě platného zákona č. 139/1995 Sb. tři inspekční instituce, a to Česká školní inspekce (ČŠI), Školní inspekce odborného výcviku ministerstva hospodářství (ŠIOV) a inspekce zdravotnických škol ministerstva zdravotnictví. Přestože zmíněný zákon poměrně široce vymezuje kompetence a povinnosti školních inspektorů, přetrvává určitá nekompatibilita daná zřejmě různým pohledem na věc samotnou, totiž, co by vlastně mělo být předmětem inspekční činnosti a v jakém rozsahu. Jsem přesvědčen o tom, že by žádná z uvedených inspekčních institucí neměla suplovat jiný orgán (např. ÚIV) a degradovat tak svoji činnost na sběr rozsáhlého souboru dat. Rovněž detailní sledování průběhu vzdělávání, resp. používaných metod včetně „známkování“ učitelů a škol je v příkrém rozporu s požadavkem originality každého pedagoga a specifické orientace školy jako celku.

K inspekci (kontrolé, posuzování) pak kromě sledování efektivity používání státem poskytnutých prostředků zbývá „pouze“ hodnocení *výsledků*. K tomu ovšem dosud chybí celý komplex nástrojů, zejména standardy požadovaných výstupů.

Předpokládáme-li, že ve školství pracuje drtivá většina zanícených a poctivých kantorů (s jejich současným platovým ohodnocením důvod jejich setrvání ani jiný být nemůže), pak se nabízí otázka, zda je vůbec v tak pozitivní sféře, navíc prakticky stoprocentně kvalifikovaně obsazené, vůbec zapotřebí budovat rozsáhlou inspekční strukturu, která, ať chce nebo nechce, do jisté míry vyvolává přinejmenším nervozitu.

Byť ne všechny školy mají tzv. právní subjektivitu, je od r. 1990 proklamován všeobecně názor, že za školu odpovídá především její ředitel. On

musí být i prvním inspektorem a je jeho povinností zajistit funkci školy po všech stránkách kvalitně. Stanoviska ředitele a případně zjištění školního inspektora by se tudíž neměla v zásadě rozcházet.

Na druhé straně nelze školství vyloučit z celého systému jako mimořádně kvalitní a bezproblémový resort, kde žádná kontrola nutná není. Nelze se ale domnívat, že školní inspekce nabude někdy takového rozsahu, aby byla schopná podat o kterékoliv škole ucelenou a vypovídající zprávu, která by mohla být vodítkem pro žáky a rodiče při výběru stále se měnící nabídky.

Během posledních let (od r. 1989) se ukázalo, že jakékoliv pokusy převzít modely řízení i kontroly v kterémkoliv odvětví z jiných zemí se neosvědčily a byly nefunkční. Nelze proto ani školní inspekci budovat podle struktur fungujících kupř. v Británii, v Belgii, v Německu nebo ve Francii. Čtyřicetiletí přerušování kontinuity demokratického vývoje, ale i předchozí tradice našeho školství, nutně vyžadují velkou obezřetnost před jakýmkoliv rozhodnutím. Jsem přesvědčen o tom, že funkční školní inspekci musíme budovat tak, že napřed jednoznačně určíme, co od ní očekáváme a co nikoliv. Ostatní organizační a administrativní záležitosti, včetně platového hodnocení školních inspektorů, pak mohou být již rutinní záležitost.

Výkon školní inspekce může probíhat dvěma odlišnými způsoby, přičemž ani jeden není zcela ideální. Myslím tím individuální a kolektivní činnost. Předpokládám-li, že inspektorem se může stát jen zkušený pedagog, který je uznávanou autoritou alespoň ve svém regionu, pak jeho pejorativní označení puncem jakési „neomylnosti“ postrádá smysl. Sestavením inspekčního týmu by rovněž tato neomylnost byla pouze znásobena, neboť tým inspektorů nikdy nebude tak velký, aby obsáhl např. jen všechny vyučovací předměty ve škole. O možnosti zkontrolovat alespoň většinu škol nemluvě. Poukazování na neomylné figurky školních inspektorů z dob mocnářství se mi zdá pak již jen komické. Stejným dojmem přece působili i řadoví kantoři a ředitelé. Ti všichni byli vděčným objektem *značného zesměšňování* v mediálních prostředcích i doby nedávno minulé. Může tomu být přirozeně i nadále, protože kantorský stav se k tomu vždy nabízí. Nyní mám však často pocit, že k tomuto postoji veřejnosti přispívá i školství samo.

Připusťme opět, že drtivá většina pracovníků ve školství pracuje kvalitně a jejich platové nároky jsou oprávněné. Proč tedy potom tak důsledná a detailní kontrola směřovaná až k jednotlivým učitelům?